

**ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΙΚΗΣ –
ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ**

Όπως αναπτύχθηκε αρχικά από τον
Γεώργιο και την Βάσω Βασιλείου και
στην συνέχεια από τους νεώτερους
συνεργάτες του **Αθηναϊκού Κέντρου**
Μελέτης του Ανθρώπου (ΑΚΜΑ)

«ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΔΙΟΓΕΝΗ»

1. “Εάν κάποιες θεωρητικές αντιλήψεις για τον Άνθρωπο και τα κοινωνικά συστήματα που δημιουργεί, ή αν κάποιες εφαρμογές, που απορρέουν από αυτές, οδηγούν σε ανταγωνιστικές – εκμεταλλευτικές σχέσεις, τότε οι αντιλήψεις αυτές έχουν απομακρυνθεί από τις αρχές που υπηρετούν την λειτουργικότητα των ζωντανών συστημάτων.”

«ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΔΙΟΓΕΝΗ»

2. “Εάν αυτές οι επιστημονικές θεωρήσεις και οι εφαρμογές, που προκύπτουν από αυτές, δεν έχουν απομακρυνθεί από τις αρχές που υπηρετούν την λειτουργικότητα των ζωντανών συστημάτων, τότε πρέπει οπωσδήποτε να οδηγούν σε συνεργατικές – συλλογικές σχέσεις.”

Οι Βασιλείου κατέληξαν στο κύριο αυτό κριτήριο, που ανέκαθεν καθοδηγούσε την ζωή και την εργασία τους, έχοντας βιώσει οδυνηρά τις συνέπειες του καταστροφικού δεύτερου παγκοσμίου πολέμου και του ανελέητου εμφύλιου πολέμου στην χώρα μας.

“Τα φαινόμενα της Ζωής, και ειδικά αυτά που αφορούν τον Άνθρωπο και τις κοινωνικές ομάδες που αναπτύσσει, δεν είναι δυνατό να μελετώνται και να κατανοούνται, εάν αντιμετωπίζονται στατικά, ξέχωρα από το περιβάλλον τους, αλλά μόνο εάν προσεγγίζονται δυναμικά, σαν διεργασίες.”

Για την κατανόηση των φαινομένων της

Ζωής:

“Επιστημονικά υποδείγματα βασισμένα σε μηχανιστικές – αναγωγικές θεωρίες και σε υποδείγματα, που ακολουθούν σχέσεις αιτίου – αιτιατού, έχουν πλέον ξεπεραστεί.”

**“Διεργασία είναι μια αλληλουχία γεγονότων
που εξελίσσεται ακατάπαυστα στον
χωροχρόνο.**

Αν ο παρατηρητής διακόψει μια διεργασία για να μελετήσει τα γεγονότα, που εξελίσσονται σε μια ορισμένη χρονική στιγμή, τότε αυτό που μελετά δεν είναι πλέον η διεργασία, αλλά το τεχνητό αποτέλεσμα της δικής του παρέμβασης.”

“**Σύστημα** είναι ένα σύνολο διεργασιών που
ανελίσσονται σε αλληλεξάρτηση,
αλληλοσυσχέτιση και σε αμοιβαία ολόπλευρη
συναλλαγή, όπου η κάθε διεργασία αλλάζει όλες
τις άλλες, ενώ συγχρόνως μεταβάλλεται από
αυτές.”

“Οι ιδιότητες ενός Συστήματος δεν μπορούν να αναχθούν στο άθροισμα των ιδιοτήτων των μερών του, γεγονός που οφείλεται στις διαρκείς συναλλακτικές σχέσεις, οι οποίες αναπτύσσονται μεταξύ των διεργασιών του Συστήματος. Δεδομένου μάλιστα ότι αυτές οι συναλλακτικές σχέσεις είναι πάντοτε αμφίδρομες, γίνεται αδύνατο για τον παρατηρητή να διακρίνει γραμμικές σχέσεις αιτίου - αιτιατού μεταξύ των διεργασιών που απαρτίζουν το Σύστημα.”

Οι ζωντανοί οργανισμοί είναι συστήματα:

1. Αυτόνομα, διότι αυτορρυθμίζονται και αυτοαναπαράγονται.

2. Αυτορρυθμιζόμενα ως προς τα όριά τους.

3. Ανοικτά ως προς την δομή, διότι ανοίγουν για να δεχθούν ενέργεια και πληροφόρηση και κλείνουν για να την επεξεργαστούν. Έτσι, μέσα από μια διαδικασία συνεχών αποδομήσεων και αναδομήσεων, κατορθώνουν να διατηρούν σταθερή την οργάνωση και, συνεπώς, την ταυτότητά τους.

Οι ζωντανοί οργανισμοί είναι συστήματα:

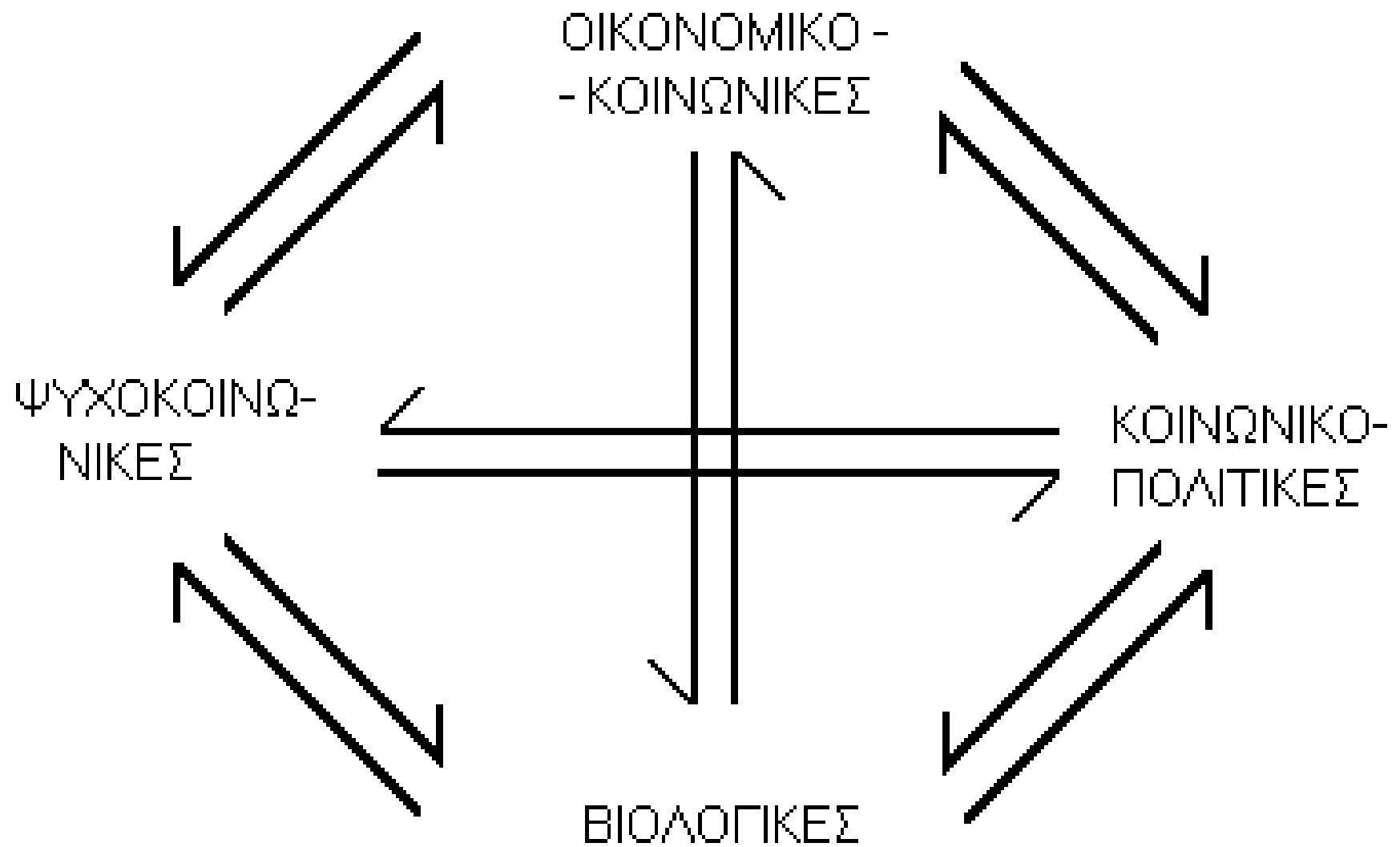
4. “Ανωτροπικά”, διότι, προκειμένου να λειτουργούν χρειάζεται να βρίσκονται μέσα σε ένα βιολογικό περιβάλλον – υπόστρωμα, από το οποίο λαμβάνουν ενέργεια και πληροφόρηση – ερεθίσματα, που αξιοποιούν, προκειμένου να διατηρούν την οργάνωσή τους, να αναπαράγονται και να εξελίσσονται.

“Εφόσον το σύστημα λειτουργεί, τα συναλλασσόμενα διαφοροποιούνται πολλαπλασιαζόμενα. Έτσι το σύστημα αναπτύσσει **οργανωμένη συμπλοκότητα** και **ανελίσσεται σπειροειδώς** προς όλο και πιο σύνθετη μορφή.

Κάθε λειτουργικό σύστημα, ανελισσόμενο σπειροειδώς, **διαμορφώνει αδιάκοπα τον εαυτό του.**”

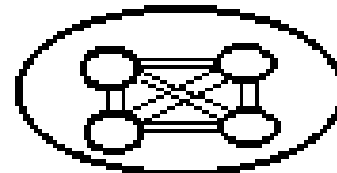
Κάθε σύστημα, προκειμένου να διατηρεί και να αναπτύσσει την λειτουργικότητά του, χρειάζεται να εντάσσεται στα πλαίσια ενός κατάλληλου υπερσυστήματος, μέσα στο οποίο βρίσκεται σε διαρκή αλληλεξάρτηση, αλληλοσυσχέτιση και συναλλαγή.

Ο Άνθρωπος ορίζεται σαν ένα Σύστημα
αυτόνομο, βιοψυχοκοινωνικό, το οποίο
συναπαρτίζεται από διεργασίες βιολογικές,
ψυχοκοινωνικές, κοινωνικοπολιτιστικές και
οικονομικοκοινωνικές, οι οποίες βρίσκονται σε
ολόπλευρη συναλλαγή μεταξύ τους.

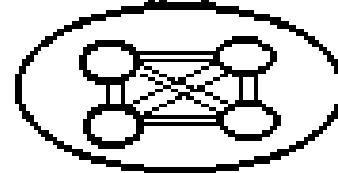

- Ο Άνθρωπος, προκειμένου να λειτουργεί και να ανελίσσεται σε πιο οργανωμένη συμπλοκότητα χρειάζεται να δομεί και να εντάσσεται σε ευρύτερα συστήματα – **κοινωνικές ομάδες**. Αυτές είναι η Οικογένεια, η Κοινότητα, η Κοινωνία, οι δευτερογενείς ομάδες κλπ.

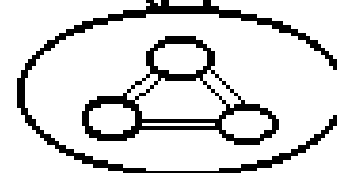
Κοινωνία

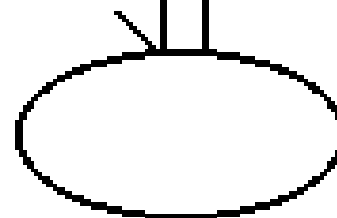
Κοινότητα

Οικογένεια

Άνθρωπος

“Προκειμένου ο Άνθρωπος και οι Κοινωνικές Ομάδες, μέσα στις οποίες εντάσσεται, να μπορούν να λειτουργούν, να διαφοροποιούνται και να εξελίσσονται, χρειάζεται τα μέλη των ομάδων αυτών να αναπτύσσουν μεταξύ τους **συνεργατικές – συλλογικές σχέσεις**. Γιατί, όταν οι κοινωνικές ομάδες στηρίζονται σε ανταγωνιστικές και εκμεταλλευτικές σχέσεις, τότε εμφανίζεται ψυχοκοινωνική εκμετάλλευση ανάμεσα στα μέλη τους με βαρύτερες δυσλειτουργικές συνέπειες, που σταδιακά γενικεύονται.”

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

Στην διάρκεια της εκπαίδευσής τους στις ΗΠΑ (1955 - 1962)

οι Βασιλείου συνάντησαν σημαντικούς πρωτοπόρους της Οικογενειακής Θεραπείας (Virginia Satir, Nathan Ackerman, Percival Bailey, Rudolf Dreikurs, συνεργάτες του J. Moreno κλπ).

Παράλληλα γνώρισαν όλα τα ρεύματα της Συστημικής και Οικογενειακής Θεραπείας, που τότε αναπτύσσονταν στις ΗΠΑ (υπαρξιακή, δομική, στρατηγική, ψυχοδυναμική κλπ).

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

Η εφαρμογή της Συστημικής – Διαλεκτικής Προσέγγισης στην
Θεραπεία και Εκπαίδευση περιλαμβάνει πολλά στοιχεία από
τις ανωτέρω προσεγγίσεις: Βιωματικές τεχνικές (Satir) –
θεραπευτικά παράδοξα (Σχολή Palo Alto) – Ιεραρχία,
υποσυστήματα, όρια, ρόλοι μελών της Οικογένειας
(Minuchin) – Προσωπική διαφοροποίηση, τρίγωνα,
γενεόγραμμα (Bowen) – Στοιχεία ψυχοδράματος (Moreno) –
Νοηματοδότηση (Υπαρξισμός) κλπ.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΙΚΗΣ – ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

1. Στοχεύει στην επίλυση των εσωτερικών αντιφάσεων του θεραπευόμενου, καθώς και των αντιφάσεων ανάμεσα στα μέλη της Οικογένειας ή της Ομάδας.
2. Στοχεύει στην ανάπτυξη ενημερότητας, συγκινησιακής κατανόησης, γνωστικής και συγκινησιακής διαφοροποίησης των θεραπευομένων.
3. Στοχεύει στην ανάπτυξη εμπιστοσύνης, υπευθυνότητας, οικειότητας ανάμεσα στα μέλη της Οικογένειας και της θεραπευτικής ή άλλης κοινωνικής Ομάδας.

4. Αναγνωρίζεται ο καθοριστικός ρόλος των **κοινωνικό - οικονομικών και πολιτιστικών διεργασιών** για την λειτουργία των οικογενειών και άλλων κοινωνικών ομάδων.
5. Είναι **πολυεπίπεδη**. Προκειμένου να κατανοηθεί η λειτουργία της Οικογένειας, εξετάζεται η σχέση ανάμεσα στα μέλη ή σε υποσυστήματά της (πχ το γονεϊκό ζευγάρι, το αδελφικό υποσύστημα), καθώς και η σχέση της Οικογένειας με τις ευρύτερες κοινωνικές ομάδες στις οποίες είναι ενταγμένη σαν σύνολο ή εν μέρει (πχ ευρύτερη οικογένεια, Κοινότητα, Σχολείο κλπ).

6. Είναι **πολυεστιακή**. Ο θεραπευτής εστιάζει στην κατάλυση θεραπευτικών αλλαγών στην οικογένεια ή στην ομάδα σαν σύνολο, σε κάποια υποσυστήματα ή μέλη τους, που είναι έτοιμα στον καθορισμένο χρόνο για να υιοθετήσουν αλλαγές.

7. Η εξέλιξη του ενός καταλύει αλλαγές και στα άλλα μέλη της Οικογένειας, Ομάδας κλπ και αντίστροφα. Αν η Οικογένεια ωφελείται, τότε ωφελείται και ο θεραπευτής. Τα υποσυστήματα δηλαδή και τα μέλη του θεραπευτικού συστήματος, που περιλαμβάνει και τον θεραπευτή, **συνεξελιύσσονται**, εφόσον αναπτύσσονται θεραπευτικές διεργασίες σε αυτά.

8. Προκειμένου να αναπτυχθεί η ανωτέρω **διαλεκτική συνεξέλιξη**, καλλιεργείται **δημιουργικός διάλογος** ανάμεσα στα μέλη της Οικογένειας ή της Ομάδας (θέση – αντίθεση – σύνθεση – νέα θέση σε ανώτερο επίπεδο κλπ).

9. Η έννοια του **νοήματος** έχει κύριο ρόλο στην θεραπευτική διεργασία. “Η βαρύτερη εξάρτηση είναι η εξάρτηση από μια ζωή χωρίς νόημα”.

10. Ο βασικός στόχος του θεραπευτή – συντονιστή είναι η κατάλυση των **αυτοηγετικών ικανοτήτων** των θεραπευομένων – μελών της Οικογένειας της Ομάδας. Το κύριο θεραπευτικό εργαλείο του θεραπευτή είναι ο εαυτός του.

11. Όταν αναπτύσσεται στασιμότητα, ανταγωνισμός στην ομάδα, ο θεραπευτής μπορεί να εισάγει αποσταθεροποιητικές πληροφορίες, που καταλύουν αλλαγή.

12. Το βασικό εργαλείο του θεραπευτή είναι ο εαυτός του. Συνεπώς χρειάζεται ο ίδιος να αναπτύσσεται σαν σύστημα σε επίπεδα αυξανόμενα οργανωμένης συμπλοκότητας.

13. Απαιτείται **δέσμευση** προκειμένου να υλοποιήσει κάποιος ένα έργο ή να αναπτύξει ουσιαστικά μια σχέση. Η ουσιαστική ανάπτυξη μιας σχέσης είναι δυνατή μόνο όταν οι συμμετέχοντες σε αυτήν έχουν κοινές **αξίες**.

Η Εκπαίδευση στο ΑΚΜΑ είναι βιωματική. Αυτό

σημαίνει ότι οι εκπαιδευόμενοι:

1. Μαθαίνουν δρώντας.
2. Μαθαίνουν από τις συγκινησιακές αντιδράσεις που τους προκαλούν τα ερεθίσματα.
3. Μαθαίνουν από την συναλλαγή τους μέσα σε μικρή ομάδα.
4. Μαθαίνουν μπαίνοντας στην θέση του άλλου, μπαίνοντας δηλαδή σε ρόλους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. <http://akma.gr/>
2. Vassiliou, G.A. and Vassiliou V.G.: On the Diogenes Search: Outlining a Dialectic – Systemic Approach Concerning the Functioning of Anthropos and his Suprasystems. In Pines M. (ed.): The Evolution of Group Analysis, p. 359-380, Routledge and Kegan Paul, 1983.
3. Βασιλείου Γ.Α.: Ο άνθρωπος ως Σύστημα: Μια παρουσίαση για τον παιδοψυχίατρο. Στο Τσιάντης Γ. και Μανωλόπουλος Σ.: «Σύγχρονα θέματα Παιδοψυχιατρικής», πρώτος τόμος, τρίτο μέρος, σελ.259- 273. Εκδόσεις Καστανιώτης, Αθήνα 1987.
4. Polemi – Todoulou M.: Systemic – Dialectic – Multilevel – Multifocal Approach. In Lebow J.L. et al (eds): Encyclopedia of Couple and Family Therapy, Springer International Publishing AG, 2018.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

5. Polemi – Todoulou M.: Vassiliou, George and Vasso. In Lebow J.L. et al (eds): Encyclopedia of Couple and Family Therapy, Springer International Publishing AG, 2018.
6. Πολέμη – Τοδούλου Μ.: Η Συστημική Προσέγγιση – Κλειδί για έναν Νέο Εκπαιδευτικό Σχεδιασμό. Μετάλογος, τ. 18, 2010, σ. 82-104.
7. Polychroni K., Gournas G. & Sakkas D.: Actualizing Inner Voices and the Group Process: Exgeriential Training in Personal Development. Human Systems, v. 19 (1), 2008, pp. 26-43.